

„Szörnyen” szép

A szép rettenete | Jovián György kiállítása

(Budapest, 2024, Múcsarnok)

Gyermekkorom egyik legszebb meséje a mai napig *A szépség és a szörnyeteg*. Élt egyszer egy irigy herceg, aki senkit sem szeretett. Egy napon a vénséges koldusasszony kért tőle menedéket, fizetségül pedig egy szál rózsát kínált. Ám a herceg elutasította, mire a tündérré változott banya megátkozta. Amennyiben a királyfi képes lesz megszeretni valakit, és szerelme viszonzásra talál az utolsó rózsaszirm lehullta előtt, megtörik az átok. Ha nem, szörnyeteg marad örökre... Jovián György Múcsarnokban látható kiállítása eszembe juttatta a történetet. Szép és rút „találkozását”, amelyek jól „kiegészítik” egymást.

Kiállításának címadásához Jovián kedvenc költője, Rainer Maria Rilke *Első Duinói elégiájában* talált egy számára megfelelő részt, ami körülírja képei lényegét: „Mert mi a szépség, ha nem annak a Rettentőnek a kezdete, melyet elviselünk még épp.” A nagyszabású tárlat erről a furcsa kettősségről mesél, a kételyről, ami arra irányul, hogy ami szép, vajon meddig az, és ami rút és szintén mulandó, pusztulásában nem rejt-e magában szépséget.

Jovián olajjal vászonra készült figuratív (hiszen a valóság beazonosítható elemei vannak rajtuk) képei szépen, aprólékosan vannak megfestve. A rajtuk megjelenő szeméthalmokról azonban már nem ez a jelző jutna az eszünkbe. *A Bontás XXI.* (2022) és *Bontás XXII.* (2024) képein fémlapok, kábelek, bútorroncsok hevernek szerteszét. Törmelékek, egyéb kidobott, senkinek sem kellő kacsatok: vascsövek, falapok, hulladék, amelytől az ember szívesen szabadul. A sok lim-lom idővel enyészetté fog válni, senki sem fog rá emlékezni. Hogy a szemét látványa szomorúsággal tölt el? Igen, hiszen a pusztulást, a hiábavalóságot jeleníti meg. A fotórealista módon festett, hulladékhegyet ábrázoló kompozíciók az elmúlásról mesélnek, és bár nem látunk rajtuk embereket, arról a földi életből való eltávozásról vallanak, ami mindannyiunkkal be fog következni egyszer, hiszen semmi sem tart örökké.

Mielőtt még kedvünket szegné a sok „szemét” és a végről siránkoznánk, hangsúlyozandó: Jovián esztétikumma emeli a lehangoló látványt. És nemcsak

TAKÁTS FÁBIÁN (1987) a Pázmány Péter Katolikus Egyetem Bölcsész- és Társadalomtudományi Karán végzett művészettörténet szakon. Szakterülete a 20. század művészete.

ilyen jellegű művekkel fogunk találkozni, hanem olyanokkal is, melyeken a figura kerül a középpontba, és szívderítőbbek, mint a *Bontás* sorozat vagy például a *Szép új világ* (2009) című kép apokaliptikus világa.

Az alakos munkák egyik legkülönlegesebbike a hat képből álló *Lány unikor-nissal* fekete-fehér, mitologikus sorozata. A hozzá tartozó címke szerint egy prominens francia főúri megrendelő francia motívumok alapján készült, flamand gyártású falikárpit-sorozata adta az ihletet. Az érzékeket ábrázoló képek némi magyarázatra szorulnak. „Az öt érzék által közvetített benyomások, érzékszervi információk csak akkor képesek együttműködni egymással, ha az érzékek birtokosának vágyai (szívének rezdülései) észleléssé szervezik azokat.” A fotografikus alkotásokon szereplő egyszarvú koponyája Abafáy-Deák Csillag művészeti író szerint „csak kellék, a női test és lélek az izgalmas teríték” – olvashatjuk írásában, amely az Irodalmi Jelen portálján jelent meg *A táblakép reneszánsza* címmel. Abafáy-Deák szerint Jovián György úgy alkotta meg ezeket a műveket, mintha fotók lennének. El tudja hitetni a nézőkkel a fényképszerűséget, holott klasszikus olaj-vászon technikával készültek. Pusztán ezért a bravúrért is ámulattal tekinthetünk rájuk, miközben furcsa érzést kelthet bennünk a képeken megjelenő „vágy tárgya”, a cseppet sem idealizált női eszmény.

Csodálattal fogunk tekinteni Jovián György *Magyar Bacchus* (1996–1999) elnevezésű képére is, melynek keletkezéséről a következő derül ki. Volt a Klauzál téren egy kritikusokból, művészekből, műkedvelőkből álló törzsasztal, ahol Jovián is sokszor megfordult. A *Magyar Bacchus* fogadásból született, amelyről Jovián a következőképpen vall: „Szóba került egyszer csak a Caravaggio-féle festőiség kérdése (nagy valószínűséggel Csernus munkái révén)”. Csernus jórészt tubusos umbrát alkalmazott a testárnyékokhoz, hogy rövidebb idő alatt váljon a felület barokkos sötétté. „Én meg állítottam, hogy meg lehet ezt csinálni lazúrokból is fokozatosan, ahogyan a régiek tették, csak némi idő meg állóképesség kell hozzá.” Joviánt szaván fogták, hogy bizonyítsa állítását. Szerencsére volt még egy darab belga vászna abból a waregemi műhelyből, amely annak idején Rubens-t, majd Csók Istvánt is „ellátta”. Az oldószerként terpentint és lenolajat használó Jovián nekiláthatott parafrázálni Bacchust. A hazánkban egészében most először látható műalkotást az alkotó 64 darabra szabdalta és felkasírozta. A mű hűen tükrözi a késő manierizmus és barokk előfutáraként ismert géniusz, Caravaggio szellemiségét, átveszi annak ironizáló ábrázolásmódját.

A *szép rettenete* bőven tartogat még izgalmas képeket, mint például a *Cserepek* (2008) vagy a *Lépcsők* (2008) címűeket. Zuh Deodáth eszmetörténész, az alkotó monográfiusa és egyben a tárlat kurátora szerint a „Jovián-képek” alkotásai fotografikusak, mágikusak, hiperrealisták. Emellett expresszív, szimbolikusak, a manierista és a klasszikus stílus is eszünkbe jut róluk. Annak a kornak állítanak emléket, vagy inkább tisztelgnek előtte, amikor még „értettek” a festészet-hez, amikor még híre-hamva sem volt az absztrakt művészetnek.

A figuratív alkotóként indult Jovián György a bukaresti Nicolae Grigorescu Képzőművészeti Főiskolán folytatta stúdiumait, és szerzett diplomát. Dolgozott

csomagolástervezőként, majd a nagyváradai Állami Színház vendég díszlettervezőjeként. Bukarestben, Nagyváradon, Kolozsvárott is kiállított. 1982-ben települt át Magyarországra, ahol figuralitását leépítette. A kétezres években viszont visszatért hozzá, és milyen jól tette. Művészete a különféle korokat, stílusokat vegyítő eklektikához áll közel. Finom kimunkáltság, a részletek gazdag kidolgozása jellemző rá. A művészet transzcendentális eredetét vallja, filozofikus, mitologikus üzenetet hordoznak alkotásai, melyek létrehozásakor megszűnik az idő érzékelése, minden háttérbe szorul – vallja. „Olyan képeket próbálok festeni, amelyeknek a kompozíciója beszippantja a néző tekintetét, nyugtalanítja a képzeletét, és a formák, színek és anyagok tömkelegének örvénylése elvezeti a katarzishoz.”

Jóvián György: Bontás XXI., 2022